

Cikkismertetés: Hogyan befolyásolta egy rendelet a boltok élelmiszerkínálatát, a vásárlási szokásokat és az otthoni készletet Minneapolis-ban?

Article review: How did a basic food ordinance affect the grocery store supply, the customers' buying habits, and the food quality of home-grown foods?

Ismertető: Devosa Iván ✉
Neumann János Egyetem, Pedagógusképző Kar, Egészségtudományi és Egészségfejlesztési Kutatócsoport, Kecskemét

Ismertetett cikk: Melissa N. Laska, Caitlin E. Caspi, Kathleen Lenk, Stacey G. Moe, Jennifer E. Pelletier, Lisa J. Harnack and Darin J. Erickson (2019): Evaluation of the first U.S. staple foods ordinance: impact on nutritional quality of food store offerings, customer purchases and home food environments | *Int. J. Behav. Nutr. Phys. Act* 16:83
<https://doi.org/10.1186/s12966-019-0818-1>

Beküldve: 2020. 04. 30.
doi: 10.24365/ef.v61i2.595

Kulcsszavak: élelmiszer-hozzáférés; táplálkozás; élelmiszer-politika

Keywords: food access; nutrition; food policy

HÁTTÉR

Az alacsonyabb jövedelmű és etnikailag sokszínű közösségek az USA-ban csak korlátozott hozzáféréssel jutnak egészséges élelmiszerekhez, ugyanis a lakóhelyeik jellemzően kevés szupermarkettel és sok kisbolttal bírnak, amelyek általában minimális mennyiségben rendelkeznek egészséges élelmiszerekkel.

A jobb élelmiszer-hozzáférés érdekében 2015-ben megalkotott Minneapolis-i Staple Foods rendelet volt az első olyan szakpolitikai irányvonal/vezérelv, amely 10 kategóriában előírta az élelmiszer-áruházak számára az egészséges élelmiszerek/italok minimális arányát és mennyiségét, beleértve a gyümölcsöket, zöldségeket, teljes kiőrlésű gabonákat is. A tanulmány szerzői megvizsgálták, hogy a boltok

megfeleltek-e a szabályozásnak, az áruházakban kínált termékek általában egészségesebbek lettek-e a kutatás időszak alatt, az egészséges élelmiszer vásárlások száma növekedett-e, emellett a kisbolti vásárlók otthon tárolt élelmiszerei egészségesebbek lettek-e?

MÓDSZER

A vonatkozó adatokat négy körben gyűjtötték össze: a rendelet hatályba lépése előtt, a felkészülési időszakban, majd a törvény hatályba lépésének évében és a rákövetkező évben (utánkövetés) 2014-2017 között. A véletlenszerűen kiválasztott kisboltokban a kutatók felmérték az élelmiszerek elérhetőségét, árát, minőségét, kihelyezésének módját és bolton

belüli elhelyezését. A felmérés helyszíne Minneapolis (n=84 üzlet), - illetve az összehasonlításához (kontrollként) – a közeli St. Paul (Minnesota) kisvárosa (n=71 üzlet) volt. A kutatásból kizárták a szupermarketeket, különleges táplálék-kiegészítőket forgalmazó szaküzleteket (WIC) és a speciális kínálatú szaküzleteket (pl. fűszerüzletek). Az űrlapokat 3039 vásárló töltötte ki. A gyakori vásárlók almintájánál (n=88 fő) otthoni látogatásokra került sor, ekkor felmérték az otthoni élelmiszer-készleteket is.

EREDMÉNYEK

Az eredmények alapján elmondható, hogy jelentős javulást tapasztaltak a vizsgált 4 év alatt az egészséges élelmiszer-kínálat szempontjából a kiskereskedőknél mind Minneapolis, mind St. Paul városokban, emellett nem volt jelentős különbség a változás mértékében a két város között. A Minneapolis-i Staple Foods rendeletben foglalt követelményeknek 2017-ben a mintában szereplő minneapolis-i kiskereskedőknek csak 10%-a felelt meg teljes mértékben, illetve 51%-a felelt meg a 10 előírt szabvány közül legalább 8-nak. Ezzel ellentétben kevés változást figyeltek meg a kutatók az egészségesebb

vásárlások számának növekedésében, vagy az otthon tárolt élelmiszerek egészségesebbé válásában a kisboltban gyakran vásárlók körében, és ezek a változások nem különböztek a városok között sem.

KÖVETKEZTETÉSEK

Bár jelentős erőfeszítéseket tettek a Minneapolis-i Staple Foods rendelet kidolgozása során, hogy a szabványok észszerűek és megvalósíthatók legyenek még a város legkisebb élelmiszer-kiskereskedői számára is, úgy tűnik, hogy a kiskereskedők még mindig nehézségekkel néznek szembe a követelmények teljesítése során. További vizsgálatok kellenek ahhoz, hogy megértsük, mik ezek a nehézségek, esetleges megértési problémák, és hogyan lehet azokat leküzdeni. Lehetséges az is, hogy még azok a kiskereskedők sem teljesítik a rendeletben foglaltakat, akik könnyen meg tudnának felelni az előírásoknak, amelynek oka talán az ellenőrzés elégtelensége lehet. Ha és amikor a végrehajtás hatásfoka javul, a szakpolitikai hatások nyomán követéséhez újabb vizsgálatokra lesz szükség.

TANULSÁGOK A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

A hazai kiskereskedelmet szabályozó számos rendeletnél tapasztalhatjuk a kereskedők és vásárlók „ellenállását”, melyet a szakpolitikák kidolgozói sokszor értetlenkedéssel fogadnak, és a hivatalok rögtön szankciókkal, büntetéssel próbálják kikényszeríteni a végrehajtásukat. Hazánkban nem jellemző, hogy nyelvi korlátok miatt nem tudnák értelmezni a rendeletben foglaltakat, – mint a kutatásban pl. a spanyolajkú kisboltosok – ám az már gyakori, hogy a jogilag pontosan megfogalmazott szöveg teljes tartalma nem jut át a jogi ismeretekkel nem bíró kiskereskedőkhöz és vásárlóikhoz. Ennek ismeretében érdemes lenne a hazai rendeletalkotóknak figyelembe venni a fent említett szövegértési problémát, illetve – főleg a vásárlók irányában – részletesebben elmagyarázni, indokolni a különböző döntések, határozatok meghozatalának okát. Ez – több tanulmány szerint is – már önmagában jelentősen javítja az együttműködési hajlandóságot.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönettel tartozom a kézirat elkészítésének támogatásáért, amely az EFOP-3.6.1-16-2016-00006 „A kutatási potenciál fejlesztése és bővítése a Neumann János Egyetemen” pályázat keretében valósult meg. A projekt a Magyar Állam és az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával, a Széchenyi 2020 program keretében valósul meg.